Επιμέλεια: **Αλέξανδρος Καπακτσής**

Ενδιαφέροντα στοιχεία παρουσιάζουν τα ερευνητικά τμήματα των τραπεζών σχετικά με την πορεία διαμόρφωσης του εργατικού δυναμικού και την ανεργία. Έτσι σύμφωνα με το τελευταίο οικονομικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδας [1] "το 2007 ήταν το τελευταίο έτος κατά το οποίο η ελληνική οικονομία κατέγραψε θετικό ρυθμό αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ). Από τότε μέχρι σήμερα βρίσκεται σε μια παρατεταμένη ύφεση, που οφείλεται όχι μόνο στον αντίκτυπο της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, αλλά και στις σοβαρές μόνιμες ενδογενείς αδυναμίες της [2].

…Άμεση συνέπεια της μακρόχρονης δυσμενούς διεθνούς και εγχώριας μακροοικονομικής συγκυρίας είναι η εκτίναξη του ποσοστού ανεργίας, ιδιαίτερα των νέων, σε πρωτόγνωρα επίπεδα. Επακόλουθο της μαζικής ανεργίας είναι η απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου, που λαμβάνει δύο κυρίως μορφές: πρώτον, **απαξίωση** ικανοτήτων και δεξιοτήτων εξαιτίας είτε της μακράς αδράνειας και απραξίας είτε της υποαπασχόλησης σε θέσεις εργασίας που απαιτούν μικρότερη εξειδίκευση (brain waste) και, δεύτερον, **μαζική φυγή** στο εξωτερικό του πλέον υγιούς και παραγωγικού τμήματος του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας (brain drain).

…Από το 2008 μέχρι το 2013, σχεδόν 223 χιλιάδες νέοι, κάτοικοι Ελλάδος, ηλικίας 25-39 ετών εξήλθαν μόνιμα από τη χώρα με κατεύθυνση τις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες, αναζητώντας εργασία με καλύτερη αμοιβή και καλύτερες προοπτικές κοινωνικής και οικονομικής προόδου. Μια σταθερή εξερχόμενη ροή σχεδόν 38 χιλιάδων ατόμων στα έτη 2008 και 2009 υπερδιπλασιάστηκε μέσα σε δύο μόνο έτη (2010-2011), για να ξεπεράσει το 2013 τις 104 χιλιάδες άτομα και σχεδόν τις 427 χιλιάδες σωρευτικά για όλη την περίοδο (σχεδόν 209 χιλιάδες Έλληνες υπήκοοι και σχεδόν 187 χιλιάδες μη Έλληνες υπήκοοι). …Το 2014 ο συνολικός αριθμός των εξερχομένων μεταναστών εκτιμάται σε 106,8 χιλιάδες άτομα.

…Για το έτος 2013, 4 στα 10 άτομα είναι γυναίκες και περισσότεροι από 1 στους 2 νέοι

ηλικίας 25-39 ετών.

...Τα αποτελέσματα όλων των ερευνών συγκλίνουν στο ότι το σύγχρονο κύμα μετανάστευσης αφορά νέους, άγαμους και με υψηλή μόρφωση. Μεταξύ των σημαντικότερων λόγων μετακίνησης καταγράφονται όχι μόνο η ανεργία και η δυσμενής οικονομική συγκυρία, αλλά και η έλλειψη μέριμνας από την πολιτεία για την παροχή ευκαιριών αριστείας και εξέλιξης.

...Αν και η διαθεσιμότητα στατιστικών στοιχείων με κριτήριο το μορφωτικό επίπεδο είναι εξαιρετικά περιορισμένη, το 88% αυτών που εξήλθαν μονίμως από τη χώρα ήταν πτυχιούχοι ελληνικού πανεπιστημίου, 60% ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών που αποκτήθηκε είτε στην αλλοδαπή είτε στη χώρα και το 11% κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος που αποκτήθηκε κυρίως στην αλλοδαπή.

...Με βάση τα ευρήματα πρόσφατης έρευνας σε 2.222 φοιτητές από 30 ΑΕΙ της χώρας, το 81% των ερωτηθέντων έχουν θετική άποψη για την επιχειρηματικότητα, το 53% θεωρεί ότι η πρακτική άσκηση και οι νεοφυείς επιχειρήσεις (startups) είναι η σημαντικότερη δράση ανάπτυξης του επιχειρηματικού πνεύματος, το 63% χαρακτηρίζει τη γραφειοκρατία ως ανασταλτικό ή αποτρεπτικό παράγοντα, το 45% θεωρεί ότι το ελληνικό κράτος είναι εχθρικό προς την επιχειρηματικότητα και το 48% ζητά βελτίωση του θεσμικού πλαισίου[3].

Συμπερασματικά:

Συνολικά 2008-2014 533,8 χιλιάδες άτομα έφυγαν από τη χώρα. Αποτελούν το 10,6% του εργατικού δυναμικού στο μέγιστο της περιόδου.[4] Η πλειοψηφία τους είναι νέοι 25-39 ετών και άγαμοι, με υψηλό ποσοστό γυναικών. Σε αντίθεση με άλλα μεταναστευτικά κύματα όπου μετανάστευαν ανειδίκευτοι εργάτες και αγρότες η πλειοψηφία τους έχει πανεπιστημιακή μόρφωση. Το μεγάλο κόστος για την εκπαίδευση τους σε συνάρτηση με τη στέρηση μελλοντικών ωφελειών αποτελεί ένα τεράστιο πλήγμα για την ελληνική οικονομία. Οι μελέτες που παρουσιάζονται και αναφέρουν μεταξύ των κινήτρων της μετανάστευσης την ” η έλλειψη μέριμνας από την πολιτεία για την παροχή ευκαιριών αριστείας και εξέλιξης” όπως και ότι οι φοιτητές ” κατά 81% έχουν θετική άποψη για την επιχειρηματικότητα μαζί με όλα τα συναφή που αναφέρονται...” – πέρα από τη σκοπιμότητα και το στήσιμο των μελετών- δείχνουν την τεράστια σημασία στην ιδεολογική παρέμβαση που δίνουν όπως και το γεγονός ότι **η κρίση δεν σπρώχνει αυτόματα τους ανθρώπους στην υιοθέτηση συλλογικών ριζοσπαστικών πολιτικών και κοινωνικών λύσεων.** Μπορεί να συμβαίνει και η αντίστροφη διαδικασία με τεράστιες επιπτώσεις στο εργατικό κίνημα.

Σύμφωνα με το σχετικό δελτίο της ΕΛΣΤΑΤ το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Απρίλιο του 2016 ανήλθε σε 23,3% έναντι 25,3%. Το σύνολο των απασχολουμένων, κατά τον Απρίλιο του 2016, εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.676.880 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.115.443 άτομα ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.262.493 άτομα. Οι απασχολούμενοι αυξήθηκαν κατά 106.854 άτομα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2015.

Οι άνεργοι μειώθηκαν κατά 90.955 άτομα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2015.

Οι οικονομικά μη ενεργοί, δηλαδή τα άτομα που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, μειώθηκαν κατά 55.686 άτομα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2015.

Τα στοιχεία αυτά έδωσαν την ευκαιρία σε στελέχη της κυβέρνησης για "συγκρατημένους" πανηγυρισμούς. Ο δε αμίμητος Κατρούγκαλος δήλωσε πρόσφατα στη βουλή: «Τα δύο τελευταία χρόνια υπάρχει μείωση της ανεργίας κατά 2% και φτάσαμε στο 23%. Πρόσφατες εκτιμήσεις αναφέρουν ότι είναι διατηρήσιμη η ανεργία. Αν είμαστε σε τροχιά επιστροφής θετικών ρυθμών ανάπτυξης τότε σε 5 χρόνια θα είμαστε στον μέσο όρο της ΕΕ και η ανεργία θα είναι στο 11%»[5]

Ας δούμε τι λένε πάλι οι τράπεζες για το θέμα. [6]

Πιθανοί παράγοντες που οδήγησαν στη μείωση του εργατικού δυναμικού (Ιανουάριος 2010 – Ιανουάριος 2016: -257 χιλ. άτομα) είναι οι ακόλουθοι:

(α) δημογραφικές εξελίξεις (π.χ. γήρανση του πληθυσμού),

(β) μεταναστευτικό ρεύμα (εκροή ανθρώπινου κεφαλαίου),

(γ) μεγάλες μειώσεις στους μισθούς και

(δ) προσδοκίες για μικρή πιθανότητα ευρέσεως εργασίας.

Προσπαθούν να το εξηγήσουν βάζοντας ερωτήματα και δίνουν τις δικές τους απαντήσεις:

- **Γιατί αυξάνεται η απασχόληση μέσα σε ένα περιβάλλον οικονομικής στασιμότητας;** Εστιάζουμε την προσοχή μας σε δύο μεταβλητές. Στον πραγματικό μισθό και στην πραγματική παραγωγικότητα της εργασίας. Η πρώτη μεταβλητή δύναται να θεωρηθεί ως το επιπλέον κόστος που επωμίζεται μια επιχείρηση από την πρόσληψη ενός εργαζομένου. Η δεύτερη αποτελεί μια προσέγγιση του επιπλέον οφέλους που προσπορίζεται

ένας οργανισμός από την αύξηση της απασχόλησης κατά μια μονάδα, δηλαδή ένα άτομο. Στην περίπτωση που το επιπλέον όφελος είναι μεγαλύτερο (μικρότερο) από το αντίστοιχο κόστος τότε δημιουργούνται κίνητρα στις επιχειρήσεις για αύξηση (μείωση) της απασχόλησης (αρχή της μεγιστοποίησης των κερδών). Τι αποκαλύπτουν τα στοιχεία; Επιβεβαιώνουν τον εν λόγω συλλογισμό;

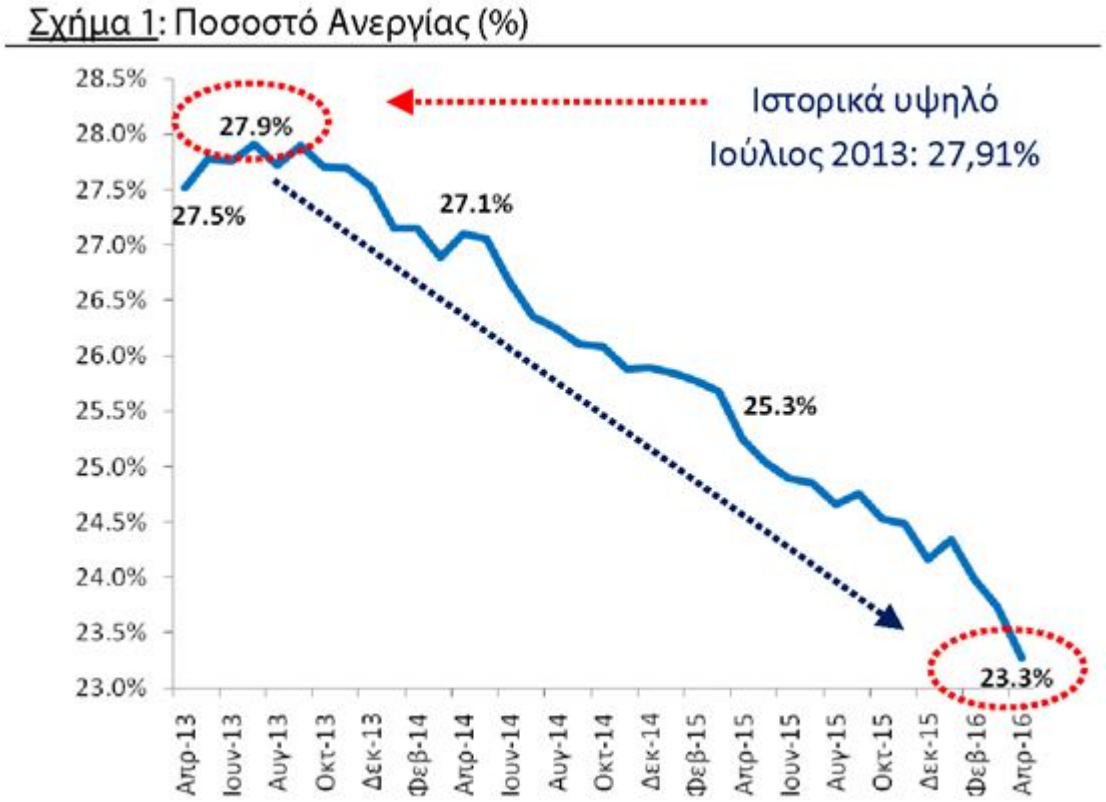

- Από το τέλος του 2012 η σταδιακή αλλαγή της πορείας της απασχόλησης από πτωτική σε ανοδική συνοδεύτηκε από μεγαλύτερη μείωση του πραγματικού μισθού σε σχέση με τη συρρίκνωση της παραγωγικότητας της εργασίας. Συνεπώς **το επιπλέον κόστος εργασίας για τις επιχειρήσεις μειωνόταν με γρηγορότερο ρυθμό από το αντίστοιχο όφελος.** Αυτό το γεγονός δύναται να αποτελέσει έναν ερμηνευτικό παράγοντα της αύξησης της απασχόλησης των δύο τελευταίων ετών. **Θεωρούμε πως θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις μεταρρυθμίσεις παρά στη συμπίεση των πραγματικών μισθών για την ενίσχυση της απασχόλησης.** Μεσοπρόθεσμα, η πολιτική των διαρθρωτικών αλλαγών οδηγεί σε αύξηση της απασχόλησης και του προϊόντος της οικονομίας. Ενίσχυση του αριθμού των εργαζομένων με παράλληλη μείωση της παραγωγικότητας οδηγεί σε στασιμότητα.(Οι

υπογραμμίσεις είναι δικές μας.)

Φθηνότεροι εργαζόμενοι λοιπόν, το κίνητρο κατ' αυτούς της μείωσης της ανεργίας, και το βασικότερο που προτείνουν για το μέλλον είναι οι μεταρρυθμίσεις, δηλαδή, οι γνωστές προτάσεις για τα εργασιακά (ελαστικότητα, απολύσεις, παρεμπόδιση απεργίας και αντίστασης των εργαζομένων κλπ). Άλλωστε οι άμεσες παρεμβάσεις έχουν επιτύχει τα μέγιστα. Σύμφωνα με έκθεση του υπουργείου εργασίας 126.956 εργαζόμενοι επιβιώνουν με λιγότερα από 100 ευρώ τον μήνα, ενώ μισό εκατομμύριο απασχολούμενοι έχουν αποδοχές λιγότερες από τον νομοθετημένο κατώτατο μισθό των 586 ευρώ.

Παράλληλα, ο μέσος όρος των μηνιαίων αποδοχών των Ελλήνων από το 2009 έως το 2014 μειώθηκε κατά 26,3%, ενώ μόλις το 40% των εργαζομένων της χώρας απασχολείται με όρους συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Εργασίας, πάνω από το 50% των προσλήψεων για την περίοδο 2013-2015 ήταν με συμβάσεις μερικής απασχόλησης ή εκ περιτροπής εργασίας, με αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι να πληρώνονται με το ½ ή το ¼ του κατώτατου μισθού. Οι εξελίξεις με την υιοθέτηση των τρομοκρατικών μέτρων για τα εργασιακά που προτείνονται (η κυβέρνηση δήθεν πάει να στήσει μέτωπο με τους κοινωνικούς εταίρους ενάντια τους) θα είναι ραγδαίες με νέα γενναία βύθιση του εργατικού εισοδήματος.

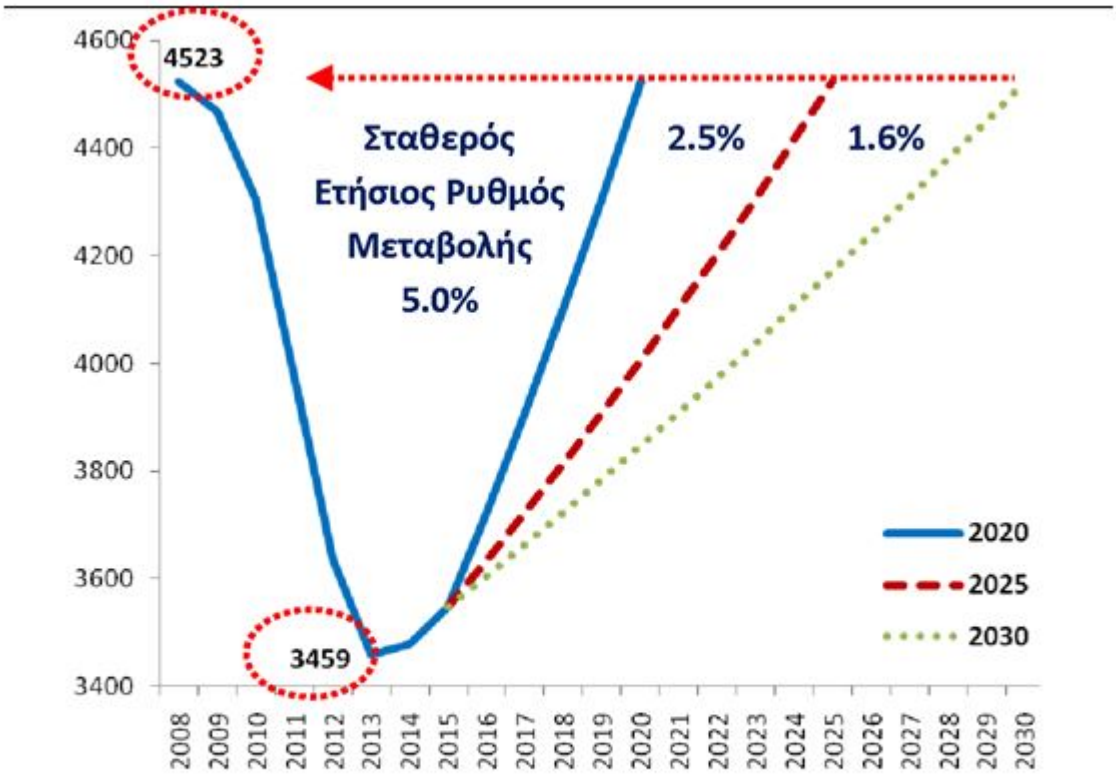

Πηγή: (α) Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), (β) Eurobank Research.

Τέλος αξίζει να παρουσιάσουμε τις εκτιμήσεις της τράπεζας [7] για την εξέλιξη της ανεργίας. Τα σενάρια τους προβλέπουν διαφορετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, με διαφορετικά αποτελέσματα επιστροφής στα επίπεδα του 2008.). Για να επιστρέψει η απασχόληση μέσα στα επόμενα 5 χρόνια (2020) στα επίπεδα του 2008 θα πρέπει να αυξάνεται με έναν ετήσιο ρυθμό μεταβολής της τάξης του 5,0%. Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 2025 και το 2030 είναι 2,5% και 1,6% αντίστοιχα.

Δεν το συζητάμε ότι με τους σημερινούς ρυθμούς “ανάπτυξης” ο συγκεκριμένος στόχος δραπετεύει στο απροσδιόριστο μέλλον.

Αλλά και πως μπορεί να γίνει αυτή η αντιστροφή όταν οι επενδύσεις, δημόσιες και ιδιωτικές, βρίσκονται σε ιστορικά χαμηλά;

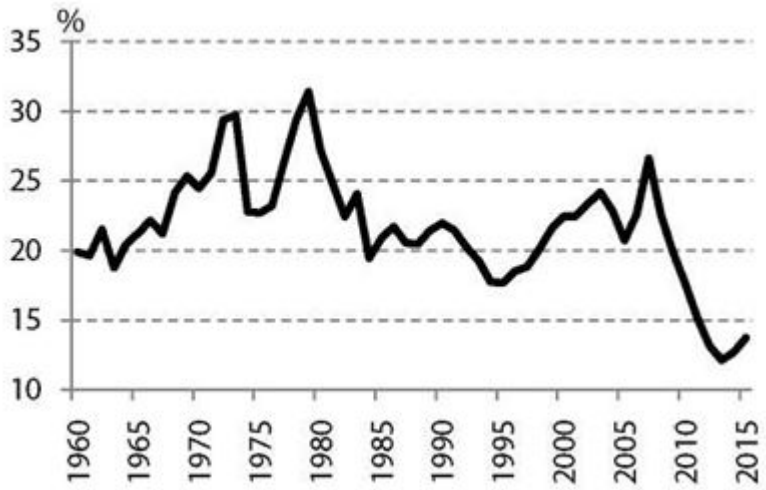

Επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ 1960-2015 στοιχεία: AMECO – The annual macroeconomic database (European Commission, Economic and Financial Affairs)

Στην παρουσίαση που κάναμε δεν παίρνουμε καθόλου υπόψη τη συσσώρευση ανθρώπων εντός αλλά και στα σύνορα της χώρας που οι αθλιότητες του ιμπεριαλισμού έχουν σαν συνέπεια. Θα χρειαζόταν άλλου τύπου ανάλυση.

Ας δούμε όμως και τις εξελίξεις στον πυρήνα του ελληνικού καπιταλισμού ώστε να μπορέσουμε να κάνουμε κάποιες προβλέψεις. Η κορυφή της καπιταλιστικής πυραμίδας που αποτελείται από τις τράπεζες αλλάζει ιδιοκτησιακό καθεστώς σε σημαντικό βαθμό. Επιθετικά και πειρατικά funds, δες (Πόλσον), έχουν ισχυρές πλέον θέσεις και επιβάλλουν τη θέληση τους στον πόλεμο που μαίνεται. Μέχρι στιγμής με τις πλάτες του SSM (Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός) της ΕΚΤ (και βέβαια τη συμφωνία της κυβέρνησης και του αστικού πολιτικού κόσμου που ψήφισε την περσινή συμφωνία) έχει εκπαραθυρωθεί ο Σάλλας της Πειραιώς και πρόκειται να ακολουθήσει η Κατσέλη της Εθνικής. Κύριος στόχος η άλωση όλου του βασικού παραγωγικού και επιχειρηματικού ιστού μέσω των κόκκινων δανείων και του ελέγχου της χρηματοδότησης. Και αν θεωρεί κάποιος ότι δεν μπορεί να ενδιαφέρει τους εργαζόμενους ο πόλεμος των πάνω να υπενθυμίσουμε ότι όταν μαλώνουν τα βουβάλια στον βάλτο την πληρώνουν τα βατράχια πρώτα και κύρια.
Μια τέτοια εξέλιξη θα πυροδοτήσει νέα επίθεση ενάντια στους εργαζόμενους, στα δικαιώματα και τις ανάγκες τους, στις θέσεις εργασίας.
Τα σενάρια των τραπεζών για μείωση της ανεργίας είναι λοιπόν επί χάρτου χωρίς να λαμβάνουν υπόψη σημαντικές μεταβλητές. Και αν αυτές αεροβατούν και ονειρεύονται, το εργατικό κίνημα τι κάνει;

24-7-2016

[1] Τράπεζα της Ελλάδος Οικονομικό δελτίο Νο 43 Ιούλιος του 2016
[2] Το 2014 ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ για πρώτη φορά μετά το 2007 ήταν θετικός, αν και ισχνός (0,7%). Το δεύτερο εξάμηνο του 2015, η οικονομία διολίσθησε εκ νέου στην ύφεση (-1,9%) και σε ετήσια βάση ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε -0,2%. Για το 2016, προβλέπεται μικρή ύφεση της τάξεως του -0,3%. Βλ. European Commission, Spring 2016 Economic Forecast , 3 May.
[3] Βλ. έρευνα ΟΠΑ, Endeavor Greece, ΕΥ και Ελληνοαμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο, Η επιχειρηματικότητα μέσα από τα μάτια των νέων. Κάτι αλλάζει, Δεκέμβριος 2015.
[4] Τον Ιούλιο του 2010 οι εργαζόμενοι ήταν 4.401.324 και οι άνεργοι 629.663. Σύνολο εργατικού δυναμικού 5.030987. ΕΛΣΤΑΤ έρευνα εργατικού δυναμικού Ιούλιος 2012.
[5] Πρώτο θέμα Χρήστος Μπόκας 20/07/2016
[6] Eurobank 7 ημέρες οικονομία τεύχος 172 14-7-2016
[7] Eurobank 7 ημέρες οικονομία τεύχος 172 14-7-2016